

בכל מקום מותר להרהר, חוץ ממרחץ ומבית הכסא!?

ומשנינן: לאונסו שאני, אנוס היה רבי אלעזר ברבי שמעון במחשבתו, שהיתה שמועתו שגורה בפיו ומהרהר בה על כרחו.⁽⁷⁾

מתניתין

א. כל עולה שלא זכה המזבח בכשרה, כגון קג-א שאירע בה פסול קודם זריקת הדם, ולכן לא היה לבשר העולה "שעת היתר" למזבח [כי כל עוד שלא נזרק הדם, אין מקטירין את איברי העולה על המזבח], לא זכו כהנים בעורה של עולה זו.

לפי שנאמר [ויקרא ז] "והכהן המקריב את עולת איש, עור העולה אשר הקריב, לכהן, לו יהיה". ודרשינן, רק "עולה" כזאת שעלתה על המזבח לאיש, עבור האיש שהביאה, יהיה עורה של עולה זו לכהן המקריב אותה. יצאה עולה שנפסלה, כיון שלא עלתה לאיש המביא אותה, שלא זכו הכהנים בעורה.

ב. עולה שנשחטה שלא לשמה אלא לשם קרבן אחר, הרי אף על פי שלא עלתה לבעלים לשם חובה, מכל מקום עורה של

אך יכול הטמא לומר לטהור: ומה אם דחיתני מחטאת, שכשם שהורע כהן, כך הורע כהן. וכי משום כך תדיחני מבכור, שכשם שיפה כהן להיות הכל שלך כשנתנו לך, כך יפה כהן, שאם נותנים לי כשאני טהור כולו שלי הוא!?

הרי הוא אומר גבי בכור במדבר יח: "וידבר ה' אל אהרן, אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה קודש הם, את דמם תזרוק על המזבח, ואת חלבם תקטיר אשה ריח ניחוח לה". ובשרם יהיה לך כחזה התנופה". ברא, זרוק, ואכול!

ואידך, רבי אלעזר ברבי שמעון שלא דן כן, פריך על לימוד זה:

מי כתיב "ובשרם לכהן הזרוק"? והרי "ובשרם יהיה לך" כתיב, אפילו לכהן אחר. כלומר, מה שאמרה תורה "ובשרם יהא לך" אינו עולה על הכהן הזרוק אלא על כל הכהנים.

ומקשינן על רבי אלעזר ברבי שמעון שאמר לה להאי דינא בבית הכסא:

והיכי עביד הכי, איך עשה כדבר הזה!?

והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:

אמר אלא הרהר בבית הכסא, וגם מן הגמרא משמע שהקושיא היתה על הרהורו, ואם כן משמע, שרבי אלעזר לא אמרה בבית הכסא אלא הרהר בה בלבד ואחר כך אמרה לרבא, וסיפר לו שבבית הכסא חשב על זה, ואל תתמה על שסיפר לו כן, שהרי בין כך ובין כך מספרת לנו הגמרא כן.

וב"שפת אמת" צידד לומר, שרבי אלעזר

7. ב"שפת אמת" תמה על פירושו של רש"י שרבי אלעזר אמר את כל הפלפול הזה בבית הכסא: ותימה לפרש כן, דמה שייך על זה לאונסו לפלפל כל כך? ואם מתוך ההרהור דאונס שכח שהוא בבית הכסא, הוה ליה לרבא להזכירו [ונראה מדבריו שמבין ברש"י שרבי אלעזר אמר את כל הפלפול בבית הכסא, ורבא שומע. אך מלשון רש"י ד"ה לאונסו נראה שלא

גמרא

תנו רבנן, נאמר לגבי דין העור, "והכהן המקריב את עולת איש". וממעטינן, פרט ל"עולת הקדש", שאין ההקדש נותן את העור של "עולת הקדש" [וכפי שיבואר להלן מהי] לכהנים, דברי רבי יהודה.

רבי יוסי בן רבי יהודה אומר: "עולת איש", פרט לעולת גרים, שאין עורה ניתן לכהנים. ולקמן פרכינן וכי גר, לאו "איש" הוא?

ודנה הגמרא: מאי, לאיזה עולה התכוון רבי יהודה, באומרו פרט ל"עולת הקדש"?

אמר רבי חייא בר יוסף: פרט לעולה הבאה מן המותרות של אשם. דקיימא לן שתמורת אשם, או אשם שמתו בעליו, או אשם שנתכפרו בעליו בקרבן אשם אחר, כולם אינן קרבים עוד בתור קרבן אשם, אלא דינם שיהיו רועים בעדר עד שיפול בהם מום, ואז מוכרים אותם, ובדמים שלהם קונים עולות נדבה. עולות אלו נקראות "קייץ המזבח". ואין לעולות אלו בעלים מסוימים אלא הן קרבות כקרבנות ציבור. ואין בעלי הקרבן סומכים עליהן. ואין הן נקראין "עולת איש" אלא "עולת הקדש", ולכן אין עורותיהן ניתנים לכהנים.

ופרכינן: הניחא מיעוט זה של עולה הבאה מן המותרות, למאן דאמר [רבנן], החולקים על רבי אלעזר [הסוכרים במסכת תמורה כי "מותרות" קרבן אשם לנדבת ציבור אזלי, דהיינו, לקייץ המזבח, להקריבן אותן עולות נדבה של ציבור על המזבח כאשר המזבח שומם מהקטרת קרבנות אחרים, שפיר

העולה ניתן לכהנים, הואיל וזכה המזבח בבשרה, ועלתה למביא אותה לשם נדבה.

ג. אחד עולה שהביא האיש, ואחד עולה שהביאה האשה, עורותיהן ניתנין לכהנים.

ד. עורות של קדשים קלים שייכים לבעלים. כי רק בקדשי קדשים זיכתה התורה את הכהנים בעורותיהם, ולא בקדשים קלים.

ה. עורות של קדשי קדשים, כגון חטאות ואשמות [בנוסף לעולה שכבר התבאר דין עורה], ניתנין גם הם לכהנים, והדבר נלמד מקל וחומר מעולה: ומה אם עולה, שלא זכו הכהנים בבשרה, שהרי כולה מוקטרת כליל על גבי המזבח, מכל מקום זכו הכהנים בעורה. קדשי קדשים, שזכו הכהנים בבשרה, שהרי בשרם של קדשי קדשים [מלבד עולה], נאכלים לזכרי כהונה, וכי אינו דין שזכו הכהנים בעורה?!

ואין אפשרות לפרוך את הקל וחומר בטענה שמזבח יוביה, ונאמר, כמו שזוכה המזבח רק בבשר העולה, ולא "זוכה" המזבח בעור העולה, שהוא ניתן לכהנים, אף אני אביא קדשי קדשים, שאף על פי שזוכים הכהנים בבשרם, לא יזכו בעורם.

כי אין זו פירכא, היות ומה למזבח, שאין לו עור בכל מקום. שבשום קרבן אין המזבח זוכה בעור, ולכן אין זו גריעותא אצלו מה שאינו "זוכה" בעור העולה. אבל הכהנים, שזוכים בעור העולה, כמו שמפורש בכתוב, קל וחומר שיזכו בעורות קדשי קדשים.

ולא מיבעיא למאן דאמר במסכת תמורה שעולה אשר התפיסוה לקדשי בדק הבית תפסי בה קדושת בדק הבית מדאורייתא, ואסור לשחוט את העולה הזאת עד שתפדה מבדק הבית, שודאי אין עורה שייך לכהנים אם נשחטה עד שלא נפדית, כי לאו עולת איש היא אלא עולת הקדש.

אלא אפילו למאן דאמר דלא תפסי, שלא נתפסת בעולה קדושת בדק הבית מדין דאורייתא אלא רק מדרבנן בעלמא, הרי הני מיילי בשר קרבן העולה, שעליו לא חלה עליו קדושת בדק הבית מדאורייתא, כי אין קדושת בדק הבית חלה על קדושת העולה, כיון שהבשר עולה למזבח, ואינו שלו להקדישו בקדושת בדק הבית. אבל עור הקרבן, שלאו ממון מזבח הוא, שהרי העור אינו קרב על גבי המזבח והכהנים עדיין לא זכו בו, תפסי קדושת בדק הבית עליו מדאורייתא, ולא קרינן לגבי העור הזה "עולת איש", אלא עולת הקדש.⁽¹⁾

וכן אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח כדעת רבי חייא בר יוסף, ש"פרט לעולת הקדש" היינו פרט לעולה הבאה מן המותרות.

אמר ליה הקשה רב המנונא לרב נחמן: הרי בהכרח, כמאן אמרת את דבריך "פרט לעולה הבאה מן המותרות"? — כרבי יהודה, שאמר לקמן, שאין עורה לכהנים!

והרי תיקשי, הא הדר ביה, הרי חזר בו רבי יהודה מדבריו, וסבירא ליה שעורה כן ניתן

התמעט עור המותרות מליתנן לכהן, כי אין המותרות נחשבין עולת איש, אלא קרבנות צבור.

אלא למאן דאמר [רבי אלעזר] הסובר במסכת תמורה ד"מותרות" לנדבת יחיד אזלי, שבעליו של האשם הוא עצמו מביא את העולה בדמי האשם, והוא סומך עליה, והוא הנקרא "בעל הקרבן", מאי איכא למימר? הלא לפיו אי אפשר למעט מותרות אשם מ"עולת איש", כי לפיו שפיר יש למותרות בעלים, ושפיר נקראים המותרות "עולת איש"?!

ומתרצת הגמרא: כדאמר רבא, כמו שביאר רבא את דברי הכתוב בתמיד של שחר, "וערך עליה העולה", שבא הכתוב הזה ללמד שלא יהיה שום קרבן קרב בבקר קודם שהקריבו את התמיד של שחר, כי משמעות "העולה" בה"א הידיעה, היא, שעולת התמיד של שחר היא תהא עולה ראשונה בסדר קרבנות היום, ולא יקדימנה קרבן אחר. הכא נמי, בנידון דידן, נאמר "עור העולה אשר הקריב לכהן", ומשמע עולה ראשונה, שהופרשה מתחילה לשם קרבן עולה, אז ניתן עורה לכהנים. ולא עולה שבאה ממותר אשם, שאין היא נחשבת "עולה ראשונה", הילכך אין עורה ניתן לכהנים.

רבי אייבו אמר בשם רבי ינאי: זה שממעטינן פרט ל"עולת הקדש", היינו פרט למתפסי עולה לבדק הבית, שהקדיש את קרבן העולה שלו לבדק הבית, שאין עורה ניתן לכהנים.

1. עיין בקהילות יעקב כאן שדן בהרחבה כיצד יכולים להקדישו ומה היא הזכות הממונית של בעל הקרבן להקדישו.

לכהנים, וכמו שמוכח מהא דתניא:

במקדש היו י"ג "שופרות" [תיבות העשויות בצורת שופר, שפיהן צר, ומתרחב בהמשך], ולתוך התיבות הללו היו נותנים כסף, ועל כל אחת מהן היה כתוב למה כסף מיועד.

מתוך שלשה עשרה השופרות, היו מיועדים שבעה שופרות לדברים מיוחדים, (2) ואילו ששה השופרות הנותרים, (3) שימשו לנדבה, לעולה הבאה מן המותרות, שאין הכהנים זכאין בעורה, אלא ההקדש מוכר את העור, ומביא בדמיו עולה לקיץ המזבח, דברי רבי יהודה.

אמר לו רבי נחמיה לרבי יהודה, ואמרי לה, יש אומרים, שרבי שמעון הוא זה שאמר לרבי יהודה: אם כן, לדבריך, שאין הכהנים זכאים בעורה אלא ההקדש זוכה בה, ביטלת את מדרשו של יהודע הכהן.

דתנן במסכת שקלים: זה מדרש דרש יהודע הכהן

נאמר בפרשת אשם תלוי, "אשם הוא. אשם

אשם לה". ולכאורה יש סתירה בין תחילת הפסוק להמשכו. כי בתחילת הפסוק נאמר "אשם הוא", ומשמע שדין אשם תלוי הוא כדין אשם ודאי. ואשם ניתן לכהן, כמו שנאמר "כחטאת כאשם, תורה אחת להם". ואילו בסוף הפסוק נאמר, "אשם לה", ומשמע שאשם תלוי כולו הוא לה, כדין עולה, ולא כדין אשם ודאי, שבשרו שייך לכהן.

אלא בהכרח, צריך לומר שכונת הכתוב היא לומר, כל שבא משום חטאת, דהיינו, מעות שנתותרו ממה שהפריש אדם לקרבן חטאת, וכל שבא משום אשם, דהיינו, מעות פדיון של אשמות שהולכים לרעה, כגון אשם שמתו בעליו או נתכפרו בעליו בקרבן אחר, שהם רועים בעדר עד שיפול בהן מום, ואז פודין אותן במעות —

בכל המעות הללו, ילקח בהן עולות, וינהגו בעולות כך:

הבשר של העולה, יקרב כולו כליל לשם, כדין עולה, וזהו שנאמר "אשם לה", שכולו לה.

זהב, היה מביא דמי דינר זהב ונותן אותן בשופר זה.

3. ואלו הם ששת השופרות:

א. מותר חטאת. ב. מותר אשם. ג. מותר קיני זבים וזבות ויולדות. ד. מותר קרבנות נזיר. ה. מותר אשם מצורע.

והיינו, כאשר אדם הפריש כסף עבור אחד מהקרבנות האלו, ונשתייר לו עודף במעות, היה נותן את מעות העודף באחד מן השופרות הללו. ו. נדבה. מי שנדר או נדב כסף למזבח, היה

2. א. "תקלין חדתין" — להבאת שקלים חדשים של השנה החדשה, המתחילה בחודש ניסן.

ב. "תקלין עתיקין" — שקלים ישנים של שנה שעברה.

ג. "קנין" — עבור מי שנדב להביא תורים גדולים.

ד. "גוזלי עולה", עבור מי שנדב בני יונה קטנים.

ה. "עצים", עבור מי שנדב עצים למערכה.

ו. "לבונה", עבור מי שנדב לבונה.

ז. "זהב לכפורת", מי שהתנדב ואמר הרי עלי

ואילו עורה של העולה, ינתן לכהנים. וזהו שנאמר "אשם הוא", שאשם ניתן לכהנים. (4)

ומוכיח רב המנונא מכך שרבי יהודה לא השיב דבר לשואליו, שרבי יהודה חזר בו, וסבר שגם בעולה הבאה מן המותרות ניתן עורה לכהנים!

אמר ליה רב נחמן לרב המנונא: אלא מר, במאי מוקיב לה, במה הוא מעמיד את זה ששיניו לעיל "פרט לעולת הקדש"?

אמר ליה רב המנונא: מוקמינא, אני מעמיד את זה ששיניו "פרט לעולת הקדש", במקדיש את נכסיו, וכדרכי יהושע.

דתנן במשנה במסכת שקלים [ד ז]:

המקדיש נכסיו לבדק הבית, והיו בהן בהמות הראויות להקרב לגבי מזבח, והיו בבהמות הללו זכרים ונקבות.

רבי אליעזר אומר: הבהמות שהן זכרים —

ימכרו לצרכי עולות. ימכרם גזבר ההקדש למי שצריך להקריב עולה. וחייב הגזבר למכרם דוקא לצרכי עולות, כי אף על פי שהקדישן המקדיש לבדק הבית, קיימא לן ש"כל הראוי למזבח, אינו יוצא מידי מזבח לעולם".

ואילו הבהמות שהן נקבות — **ימכרו לצרכי שלמים**, למי שצריך להקריב קרבן שלמים דוקא [לפי שאין עולה באה מן הנקבה].

ודמיהן, הדמים שיקבל הקדש בדק הבית עבור מכירת הזכרים והנקבות, עם שאר הנכסים שהקדיש המקדיש, יפלו לבדק הבית.

רבי יהושע אומר: זכרים — הם עצמם יקרבו עולות, לשם המקדיש אותן, כי דעתו של המקדיש, על אף שהקדיש סתם, ולא אמר שמקדיש לקרבן עולה, היתה להקריב למזבח את הראוי לו.

ונקבות — לא יקרבו הן עצמן שלמים, כי

זאת נקבע רק שהם באים לנדבה, אך לא נקבע בה כלל שהם באים כנדבת הציבור לעולה.

הדין השני הוא, שהנדבה הזאת קריבה עולה כקרבן ציבור, והוא נלמד מהמדרש של יהוידע הכהן, שכל דבר שהוא משום חטאת ומשום אשם יקרב עולה, כדי שנוכל לקרות בו: "אשם לה", "בבשר, ו"אשם לכהנים", בעור.

ולכן, ביאר הרמב"ם שלגבי הדין הראשון, אין חולק שהוא נוהג גם במותר מנחת חוטא, לפי שדין זה הוא הלכה למשה מסיני, שמותר חטאת ואשם קרב נדבה, בין בבהמה ובין במנחה.

ומה שנחלקו אמוראים בגמרא במסכת מנחות הוא רק לגבי הדין השני, שהוא המדרש של

נותנו לשופר שהיה כתוב עליו "נדבה", ומכל הכסף שבששת השופרות הללו היו קונים עולות נדבה, לקייץ המזבח.

4. לגבי המותר של מנחת חוטא, נחלקו רש"י והרמב"ם [בביאור הגמרא במסכת מנחות קח] אם היא קריבה כמנחת נדבה של החוטא, או שיש להקריבה כנדבת ציבור, כמו שמותר חטאת בהמה קרב כעולת ציבור.

ומבאר הגרי"ז בספרו על הרמב"ם [פסולי המוקדשין ה ח], שלדעת הרמב"ם נאמרו שני דינים חלוקים לגבי מותרות.

הדין האחד הוא, שמותר חטאת ואשם הם נדבה, והוא הלכה למשה מסיני. אולם בהלכה

כל כוונתו שיהיו קדושות בקדושת מזבח לעולות, ולא תחול עליהם כלל קדושת בדק הבית כלל, ויהיה דינן כשאר עולות, שעורותיהן לכהנים –

בכל זאת, גם לדבריו יש לומר, **הני מילי** דסבירא ליה לרבי יהושע שאדם חולק הקדישו, רק לגבי **בשר**, שהראוי למזבח קרב למזבח, ולא הקדישו לבדק הבית. **אבל עור**, שניתן לכהנים, מודה בו רבי יהושע שכוונתו היא שבעור **תפיש**, תיתפס בו קדושת בדק הבית כשאר נכסיו, ולא ינתן העור לכהנים.

שנינו לעיל: **רבי יוסי בריבי יהודה אומר**, "עולת איש", **פרט לעולת גרים**.

אמר ליה רב סימאי בר חילקאי לרבינא: אטו , וכי גר, לאו "איש", הוא? ומדוע הוא מתמעט מעולת איש?!

אמר ליה, זה שאנו ממעטים פרט לעולת גר, היינו **פרט לגר שמת ואין לו יורשים**. שאז, כיון שאין יורשים לקרבן עולה שהקדיש הגר הזה, היא מתמעטת מעולת איש, שלא ינתן עורה לכהנים.

תנו רבנן: "עולת איש", אין לי אלא עולת איש, שעורה ניתנת לכהנים.

עולת נשים ועבדים, מניין שגם עורה ניתנת לכהנים?

דעת המקדיש להקדיש דבר שכולו עולה לה', ואילו שלמים אינם כליל למזבח, ולכן, **ימכרו הנקבות לצורכי שלמים, ויביא ברמיהן עולות**, שכולן כליל לה', ולכן התכון המקדיש. **ושאר נכסים יפלו לבדק הבית**.

ועל אותם זכרים, שאמר רבי יהושע שהם קרבים עולות, אמר רבי יהודה לעיל, "עולת איש, פרט לעולת הקדש", שבעולות אלו אין העור ניתן לכהנים, כיון שדעת הבעלים היתה להקדיש לעולה רק את הבשר המוקטר לה', ולא את העור, שהוא אינו מוקטר לה', ולכן כוונתו של המקדיש היתה שהעור ישאר לבדק הבית, ולא ינתן לכהנים כדין עור העולה.

ומוסיפה הגמרא ואומרת: **ואפילו לרבי יהושע, דאמר "אדם חולק הקדישו"**, שהרי מבואר במשנה זו כי לפי רבי יהושע, אף על גב שהקדיש המקדיש את כל נכסיו בסתמא לבדק הבית, ולא פירט שאת הבהמות הוא מקדיש לצורך עולות ואת שאר הנכסים הוא מקדיש לבדק הבית, בכל זאת אמרינן שדעתו היא שהראוי למזבח יהיה קרב למזבח, ושאינו ראוי למזבח הוא לבדק הבית. ואם כן, היה מקום לומר שלפי רבי יהושע, על אף שהקדיש בסתמא, כוונתו היתה לחלק את הקדשו הסתמי, ולהקדיש את הזכרים הקרבים לעולות על גבי המזבח כדין עולה גמור, ואין כונתו כלל להקדישם לבדק הבית, אפילו לא את עורותיהם, אלא

בהמה, אך מותר מנחת חוטא [שאמנם קרבה כנדבה], היא מנחה פרטית של החוטא, ולא מנחת ציבור.

יהידע הכהן, המחודש שאותה נדבה קרבה בתור קרבן ציבור, בכך נחלקו האם דין זה נאמר גם לגבי מנחה, או שהוא נאמר רק לגבי מותר